

**Az emberek mai életmódjának első-
sorban a kollektív házak felelnek meg**

Városshociológiai vizsgálatok indultak Magyarországon

ti, az „elsumosodás” is viszonylagos. (Eredetileg a „slum” a túlszűfolt nagyvárosi szegénynegyedeket jelentette.) Ahogy a társadalom jólétének növekedésével az emberek igényei is növekszenek, a régi, komfort nélküli, kis lakások, s a zömmel ilyen lakásokból álló negyedek előregszenek, az emberek más városrészek felé, más lakásokba törekszenek. Elsősorban a fiatalok költöznek el, s így — szó szerint is — előregedik a népesség.

A józsefvárosi felmérésből így jellemezhető az előregedés: a vizsgált területen a lakóházak nagy része közel száz éves, egyharmada földszintes, fele egy- és kétemeletes; a lakásoknak több mint kétharmada egyszobás, illetve egy helyiséges, több mint fele komfort nélküli és udvari; míg budapesti átlagban a családok 13,6 százaléka nyugdíjas, a vizsgált területen 26,8 százalék. Ugyanitt a családok taglétszáma kicsi, viszont különösen nagy a magányos özvegyek, különélők, al- és ágybérlok száma.

A pestiek egyharmada pesti

A sok al- és ágybérlok természetesen jórészt vidékről, főként faluról költözött fel. A Józsefváros lakóinak csak egyharmada budapesti születésű — egyébként az egész fővárosra jellemző, hogy alacsony a több nemzedéken át ott élt törzslakosság száma. Érdekes azonban a felmérésből nyomon követni a rekonstrukcióra ítélt városrész lakóinak igényeit. A faluról felköltözöttek s általában a vidékről származók

nagyobbrészt régi építésű, tömör, hagyományos értelemben „városias” városrészben kívánnak maradni, míg a budapesti eredetűek nagyobb százaléka kívánczik a kertés övezetbe. A segéd-munkások, szakmunkások és alkalmazottak legnagyobb százaléka kívánczik több emeletes új lakóházakba — új lakótelepekre —, míg az értelmiségiek és szellemi foglalkozású nyugdíjasok nagyobb hányada egy-kétemeletes társasházakba. A felmérés eloszlattott egy tévhitet, amely túlbecsülte a kertés családi házak iránti igényt: a vizsgált lakosság csak nyolc százaléka kívánczik ilyen otthon után. Az emberek mai lakásigényeiben döntőnek látszik a komfort és a lakásnagyság: csaknem minden család igényelte a fürdőszobát, és 54 százalék két-két és fél szobás lakásba törekszik. Mivel nálunk nagy számú a kisebb lakás, ez az igény azt jelenti, hogy a lakásépítésnek főként ilyen méretű lakásokra kell irányulni a jövőben.

Hogy élnek az új lakótelepeken?

Ehhez a vizsgálatához szervesen kapcsolódik az, amelyeket az új lakótelepeken

folytattak. Ezt a vizsgálatot különösen indokoltá tette az, hogy a korszerű technika mellett leggazdaságosabb a nagy tömbökben történő építkezés — s így az igényeket megközelítő, nagy mennyiségű lakás építésének ez a járható útja. Az új lakótelepen történt vizsgálat — Pécsen és Debrecenben — állami erőből épült, valamint szövetkezeti lakásokban folyt. Kimutatta, hogy az itt lakáshoz jutottaknak csak mintegy tizedrésze cserélte el a lakást; a családoknak mintegy kétharmada kimondottan elégedett a körülményekkel; a tapasztalható elégedetlenség oka az, hogy a gyermekek szaporodásával szűknek bizonyul a lakás. Ez a tapasztalat is azt a kívánalmat erősíti, hogy — a népesedés ez úton történő előmozdítása érdekében is — nagyobb arányban kellene több helyiséges lakást építenünk.

Az új lakótelepek népességének érdekes jellemzője az „otthonülő” életmód, az, hogy idejük nagy részét a lakásban töltik, szórakozásuk a televízió, a rokon vagy baráti látogatás és a séta. Itt a családok sokkal nagyobb arányban takarékoskodnak, mint a városok átlagában, s többet is „ruháznak be”, több tartós használati cikket — bútort, televíziót, hűtőgépet stb. — vásárolnak.

Még két — együttesen s egymást is értelmezve — jellemző adatot említünk az új lakótelepekről. Az itt lakók több időt fordítanak a művelődésre, átlagos iskolázottságuk magasabb, mint a városok összlakosságának átlagosan. Ugyanakkor az új lakótelepek lakosai között öt-tíz százalékkal nagyobb a fizikai munkások aránya, mint a városok átlagában.

NÉMETH FERENC

Kortünet — s elsősorban az iparosodás velejárója —, hogy a népességnek mind nagyobb hányada él a városokban világszerte. Ez a gyors és nagyarányú növekedés hatalmas és bonyolult feladatot támaszt a városok fejlesztésében. A feladat lényege a növekvő népesség elhelyezése a városi követelményeknek megfelelő, a kor színvonalán álló körülmények kialakításával. Az ennek megfelelő méretű építkezések nagy beruházásokat igényelnek, ezért olyan lakások és környezet kialakítása a cél, amelyek hosszú ideig korszerűek maradnak, megfelelnek az emberek változó, növekvő igényeinek. Ehhez azonban mindenekelőtt a változatos igényeket kell megismerni, felmérve változásuk irányát, az emberek — gazdasági, társadalmi helyzetüktől függő — törekvéseit is. Erre irányul az a vizsgálat, amelyet az EM Városépítési Tervező Vállalat, illetve annak megbízásából a Budapesti Városépítési Tervező Vállalat folytatott — illetve folytat továbbra is — a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutató Csoportja közreműködésével.

„Elszumosodó” városrészek

Eddig két ilyen szociológiai vizsgálat fejeződött be: Nemes Ferenc és Tóth Ildikó budapesti — józsefvárosi — felmérése, valamint Konrád György és Szelényi Iván vizsgálata két új lakótelepen, a pécsi Uránvárosban és a debreceni Új Élet Parkban. (Budapesten a lágymányosi lakótelepen kezdtek a harmadik szociológiai vizsgálatához, s a tervek szerint kiterjesztik a felmérést a főváros más részeire és más városokra is.)

A józsefvárosi vizsgálat egy sajátos városi jelenséggel is összefügg. A középvárosokban — így Szegeden — is találkozunk az „elsumosodással” — egy-egy régebbi városrész előregedésével. Fokozott gondot jelent ez a nagyvárosokban, így Budapesten is. Ilyen előregedett, s ezért rekonstrukcióra ítélt városrész például a külső Józsefváros. Az előregedés nem egyszerűen az épületek lakhatatlanná válását jelen-